

Анонимизиран текст

Превод

C-50/22 - 1

Дело C-50/22

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

25 януари 2022 г.

Запитваща юрисдикция:

Cour d'appel de Paris (Франция)

Дата на акта за преюдициално запитване:

16 декември 2021 г.

Жалбоподател:

SOGEFINANCEMENT

Ответници:

RW

UV

[...]

COUR D'APPEL DE PARIS (АПЕЛАТИВЕН СЪД ПАРИЖ, ФРАНЦИЯ)

4-то отделение — Състав 9-А

РЕШЕНИЕ ЗА ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ОТ 16 ДЕКЕМВРИ 2021 г.

[...]

ЖАЛБОПОДАТЕЛ

SOGEFINANCEMENT, опростено акционерно дружество, в лицето на законните му представители, посочили в това си качество въпросното седалище за съдебен адрес

[...]
92724 NANTERRE CEDEX
[...]

ОТВЕТНИЦИ

RW

[...]
93160 NOISY LE GRAND
[...]

UV

[...]
93160 NOISY LE GRAND
[...] [Формалности]

ФАКТИ, ПРОИЗВОДСТВО И ИСКАНИЯ НА СТРАНИТЕ

На 5 ноември 2011 г. дружеството Sogefinancement предоставя на RW и UV потребителски кредит в размер на 15 362,90 EUR, който е следвало да се погаси на 84 месечни вноски от 430,85 EUR, без сумата за застраховка, при фиксиран годишен лихвен процент от 7,60 %.

На 20 октомври 2015 г. страните се договарят за реструктуриране на кредита в размер на 15 362,90 EUR, който е следвало да се погаси на 83 месечни вноски от 258,54 EUR, считано от 15 декември 2015 г.

С решение от 25 януари 2018 г., постановено в рамките на състезателно производство, Tribunal d'instance du Raincy (Районен съд Ренси, Франция), сезиран от дружеството Sogefinancement с искане RW и UV да бъдат осъдени да платят непогасения остатък:

- обявява иска за плащане за допустим,
- обявява договора, сключен между страните на 5 ноември 2011 г., за недействителен,
- изключва прилагането на член 1231-6 от Code civil (Граждански кодекс) и член L. 313-3 от Code monétaire et financier (Паричен и финансов кодекс),

- осъжда RW и UV да платят на дружеството Sogefinancement сумата от 1 309,65 EUR във връзка с договора за кредит, като постановява, че тази сума е неолихвяема,
- припомня членове L. 311-48 (понастоящем член L. 341-8) от Code de la consommation (Потребителски кодекс) и постановява, че дължимата от RW и UV сумасе намалява със законната лихва, изчислена върху лихвата, получена от кредитора,
- предоставя срок за изплащане на RW и UV, които следва да погасят кредита на шест месечни вноски от 200 EUR и една последна месечна вноска, представляваща остатъка от кредита, като в противен случай цялата останала дължима сума става незабавно изискуема,
- отхвърля останалите искания на дружеството Sogefinancement.

След като проверява допустимостта на иска, районният съд разглежда служебно основанията за нарушение на член L. 312-25 от Потребителския кодекс и приема, че тъй като средствата са изплатени на кредитополучателите по-малко от седем дни след приемането на офертата за кредит, договорът трябва да бъде развален съгласно член 6 от Гражданския кодекс.

На 24 май 2018 г. дружеството Sogefinancement подава въззивна жалба срещу това решение.

Съгласно последните свои искания, представени на 8 февруари 2021 г., жалбоподателят иска от настоящия съд:

- да отмени или най-малкото да обезсили обжалваното съдебно решение в неговата цялост,
- да отхвърли всички искания на RW и UV,
- да обяви за недопустимо основанията за недействителност на договора, а при условията на евентуалност — да го отхвърли,
- да обяви за недопустимо и да отхвърли искането на кредитополучателите за отмяна на правото на договорна лихва,
- да констатира, че е настъпила предсрочна изискуемост, а при условията на евентуалност — да обяви прекратяването на договора за кредит,
- да осъди RW и UV да му платят солидарно сумата от 13 974,41 EUR, ведно с договорната годишна лихва от 7,60 %, считано от 31 юли 2018 г., в брой или с други валидни средства за плащане, извършено след 30 юли 2018 г.,

- при условията на евентуалност, в случай на недействителност на договора, да ги осъди да му платят солидарно сумата от 28 000 EUR като възстановяване на предоставената сума, ведно със законната лихва, и да постанови, че продължават да дължат сумата от 517,40 EUR, ведно със законната лихва,
- при условията на евентуалност, при отхвърляне на правото на договорна лихва, да осъди RW и UV да му платят сумата от 2 504,36 EUR, ведно със законната лихва, считано от 6 март 2017 г.,
- да отхвърли искането на RW и UV за допълнителен срок, а при условията на евентуалност — да обяви вземането за незабавно изискуемо в случай на неспазване дори и на един от падежите,
- да ги осъди да му платят сумата от 1 000 EUR на основание на член 700 от Code de procédure civile (Граждански процесуален кодекс).

Като се позовава на разпоредбите на членове L. 311-14 и R. 632-1 от Потребителския кодекс в приложимата им към делото редакция, жалбоподателят твърди, че първоинстанционният съд не може служебно да обяви договора за недействителен, тъй като само потребителят може да се позове на императивна разпоредба за защита, поради което поддържа, че е налице превишаване на власт. Жалбоподателят твърди, че недействителността на договора не може да бъде изтъкната след изтичането на петгодишния давностен срок, предвиден в член L. 110-4 от Code de commerce (Търговски кодекс).

Освен това той отбелязва, че седемдневният срок за освобождаване на средствата е бил спазен, и твърди, че е налице объркване между вътрешната процедура за „освобождаване“ на средствата и тяхното действително изплащане на кредитополучателите, като посочва също, че кредитополучателите не са представили доказателства за датата, на която са получили средствата.

Жалбоподателят посочва подробно размера на вземането си.

Накрая, той се позовава на погасителна давност относно искането на RW и UV за отхвърляне на правото на договорна лихва.

Със становището си от 29 октомври 2018 г. RW и UV искат от настоящия съд:

- да потвърди всички разпоредби на обжалваното съдебно решение, с изключение на частта, в която вземането на дружеството Sogefinancement се свежда до главница от 1 309,65 EUR,

- да ги осъди да платят солидарно на дружеството жалбоподател главница от 517,40 EUR, ведно със законната лихва, начислена от датата на връчване на настоящото решение,
- при условията на евентуалност да отхвърли правото на договорна лихва на дружеството Sogefinancement и да им предостави възможно най-дългите срокове за погасяване на кредита,
- да отхвърли исканията на дружеството Sogefinancement и да го осъди да им заплати сумата от 2 000 EUR на основание на член 700 от Гражданския процесуален кодекс.

Ответниците твърдят, че императивният характер на приложимите разпоредби обосновава решението на първоинстанционния съд да разгледа служебно недействителността на договора на основание на член L. 141-4 от Потребителския кодекс. Те твърдят също, че съгласно член 2224 от Гражданския кодекс петгодишният давностен срок на искането за обявяване на недействителност не тече от датата на сключване на договора, а от деня, в който носителят на правото е узнал или е трябвало да узнае фактите, даващи му основание да предяви иска, в случая — заседанието пред първоинстанционния съд.

Те поддържат, че жалбоподателят не е спазил седемдневния срок за освобождаване на паричните средства, предвиден в член L. 311-14 от Потребителския кодекс в приложимата му към делото редакция, и изразяват учудване, че банката не представя доказателства за датата на прехвърляне на средствата по кредита.

Те твърдят, че отмяната на лихвите е обоснована с оглед на член 1343-5 от Гражданския кодекс и посочват грешка при изчисляването от първоинстанционния съд на остатъка от дължимата от тях сума.

Те заявяват, че са в затруднено финансово състояние.

[...] [Процесуални съображения]

След като получи становищата на страните и на прокуратурата, с решение от 1 юли 2021 г. настоящият съд отправи до Cour de cassation (Касационен съд, Франция) искане за становище по следните два въпроса:

- може ли — с оглед на член L. 141-4, понастоящем член R. 632-1 от Потребителския кодекс, член 6 от Гражданския кодекс, член L. 110-4 от Търговския кодекс и на тълкуването от Съда на Европейския съюз на Директива 2008/48/ЕО от 23 април 2008 г. във връзка с ролята на съда при спазването на разпоредбите, отнасящи се до европейския икономически обществен ред — съдът да разгледа служебно недействителността на договор за потребителски кредит, по-специално на основание на член L. 312-

25 от Потребителския кодекс, след изтичането на петгодишния давностен срок, противопоставим на една от страните?

- може ли — с оглед на член L. 141-4, понастоящем член R. 632-1 от Потребителския кодекс, член 6 от Гражданския кодекс, член L. 110-4 от Търговския кодекс, членове 4 и 5 от Гражданския процесуален кодекс и на тълкуването от Съда на Европейския съюз на Директива 2008/48/ЕО от 23 април 2008 г. във връзка с ролята на съда при спазването на разпоредбите, отнасящи се до европейския икономически обществен ред — съдът да постанови недействителността на договор за потребителски кредит, по-специално на основание на член L. 312-25 от Потребителския кодекс, при липсата на искане за обявяване на недействителност от една от страните?

На 21 октомври 2021 г. Cour de cassation постановява, че сезираният със спора съд следва да отправи въпросите до Съда на Европейския съюз съгласно член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

На 30 ноември 2021 г. жалбоподателят представя съображения, в които посочва, че член L. 311-17 от Потребителския кодекс, който предвижда невъзможност за предоставяне на парични средства преди изтичането на седемдневен срок, е само косвено свързан с член 14 от посочената директива, и предлага формулирането на два преюдициални въпроса, като се позовава на принципа на правна сигурност и на принципа на процесуална автономия на държавите членки.

На 10 ноември 2021 г. ответниците заявяват, че нямат забележки относно възможността за отправяне на преюдициално запитване.

[...]

МОТИВИ НА РЕШЕНИЕТО

Спорът несъмнено се урежда от разпоредбите на членове L. 311-1 и сл. от Потребителския кодекс, произтичащи от Loi n° 2010-737 (Закон № 2010-737), приет на 1 юли 2010 г., с който във вътрешното право се транспонират разпоредбите на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2008 г. (понастоящем членове L. 312-1 и сл. от същия кодекс).

Първоинстанционният съд е обявил служебно спорния договор за кредит за недействителен, тъй като средствата са предоставени на кредитополучателите преди изтичането на срока за отказ, в нарушение на предишния член L. 311-14 (понастоящем L. 312-25) от Потребителския кодекс.

Жалбоподателят упреква първоинстанционния съд, че е превишил правомощията си, тъй като само една от страните може да се позове на

недействителност на договора въз основа на тези императивни разпоредби за защита. Той припомня, че обявената недействителност е относителна и потребителят има възможност да потвърди договор, който подлежи на разваляне. Той подчертава, че кредитополучателите не са поискали в първоинстанционното производство разваляне на договора и не са се позовали на нарушение на член L. 312-25.

Освен това жалбоподателят посочва, че съдът не може служебно да разгледа основание, което може да доведе до разваляне на договора, извън давностния срок, предоставен на самите кредитополучатели, за да поискат развалянето на договора.

Пред настоящия съд ответниците възприемат мотивите на съдебното решение, което искат да бъде потвърдено. Те твърдят, че първоинстанционният съд основателно е приложил служебно императивна разпоредба, която е обсъдена в състезателно производство, въпреки липсата на направено от тях искане за обявяване на договора за недействителен.

Като се позовават на членове 1179 и 1180 от Гражданския кодекс, те твърдят, че неспазването на императивните разпоредби в областта на потребителските кредити се санкционира с абсолютна недействителност, която може да бъде поискана от всяко заинтересовано лице, както и от прокуратурата, и че давностният срок започва да тече от датата, на която лицето, което се позовава на недействителността, е узнало за нередността, т.е. в настоящия случай, що се отнася до съда, от датата на исковата молба или от датата на съдебното заседание.

Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета е транспонирана във френското вътрешно право със Закон № 2010-737 от 1 юли 2010 г. Тя се прилага пряко от националните съдилища.

Съгласно член 14 от тази директива:

„1. Потребителят разполага със срок от четиринадесет календарни дни, в който да се откаже от договора за кредит, без да посочва основания за това. Срокът за отказ започва:

а) от деня на сключването на договора за кредит, или

б) от деня, в който потребителят получава условията на договора и информацията в съответствие с член 10, ако този ден е след датата, посочена в буква а) от настоящата алинея. [...]

7. *Настоящият член не засяга никои правила на националното право, които установяват срок, в рамките на който изпълнението на договора не може да започне“.*

Съгласно член 22 „[д]ържавите членки гарантират, че потребителите не могат да се откажат от правата, предоставени им с разпоредбите на националното законодателство, привеждащо в изпълнение или съответстващо на настоящата директива“.

Съгласно член 23 „[д]ържавите членки установяват система от санкции за нарушаване на националните разпоредби, приети съгласно настоящата директива, и вземат всички необходими мерки за гарантирано прилагане на тези санкции. Предвидените санкции следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи“.

Съгласно член L. 311-14 от Потребителския кодекс в приложимата му към спора редакция (понастоящем член L. 312-25) „[в] продължение на седем дни от приемането на договора от кредитополучателя не може да бъде извършвано никакво плащане под каквато и да е форма и на каквото и да е основание от кредитора към кредитополучателя или за негова сметка нито от кредитополучателя към кредитора. През същия този период кредитополучателят не може да прави никакви депозити във връзка с въпросната сделка в полза на кредитора или за негова сметка. Ако кредитополучателят е подписал разрешение за директен дебит от банковата си сметка, неговата валидност и действие зависят от тези на договора за кредит“.

Следва да се отбележи, че тази разпоредба се вписва в рамките на точка 7 от цитирания по-горе член 14.

Във вътрешното право се приема, че плащането на средствата по кредита преди изтичането на седемдневния срок води до недействителност на договора на основание на член 6 от Гражданския кодекс, който гласи, че законите, отнасящи се до обществения ред и добрите нрави, не могат да се дерогират с отделни споразумения. Развалянето на договора води до възстановяването на предоставената сума от кредитополучателя.

Съгласно член L. 141-4, понастоящем член R. 632-1 от Потребителския кодекс „[с]ъдът може да приложи служебно всички разпоредби от настоящия кодекс в споровете, възникнали при прилагането му. След като е получил становищата на страните, той отхвърля служебно прилагането на клауза, чиято неравноправност произтича от елементите от разискването“.

Съгласно член L. 311-52 от Потребителския кодекс „[и]сковите за плащане на кредитора във връзка с неизпълнение на задълженията на

кредитополучателя се погасяват, ако не са предявени в срок от две години от събитието, което ги е породило“.

Съгласно член L. 110-4 от Търговския кодекс *„[з]адълженията, произтичащи от сделки между търговци или между търговци и лица, които не са търговци, се погасяват с изтичането на срок от пет години, освен ако не се прилагат специални по-кратки давностни срокове“.*

Съгласно член 2224 от Гражданския кодекс *„[о]блигационните искове и вещните искове с предмет движими вещи се погасяват по давност с изтичането на пет години от деня, в който притежателят на правото е узнал или би трябвало да е узнал фактите, даващи му основание да го упражни“.*

Към исковите на потребителите — включително исковите за разваляне на договора — както и исковите за разваляне на договора, предявени чрез възражение от потребителя, се прилага петгодишен давностен срок, считано от сключването на договора, който е предвиден както в член 110-4 от Търговския кодекс, така и в член 2224 от Гражданския кодекс. От друга страна тези правила относно давността не са пречка при всички случаи потребителят да направи възражение по същество срещу всяко искане за плащане, с което да се противопостави частично или изцяло на претенциите на кредитора, без да извлича друга полза от него.

Съгласно съдебната практика определянето на подходящи срокове за обжалване под формата на давностни срокове не може да направи практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на потребителите; целта е да се предотврати възможността даден договор да се оспорва без ограничение във времето, като се взема предвид основният принцип на правна сигурност (решение от 6 октомври 2009 г., *Asturcom Télécommunications*, C-40/08).

Но също съгласно съдебната практика принципът на ефективност на разпоредбите на посочената директива не допуска санкция, изразяваща се в недействителност на договора за кредит, съчетана със задължението за връщане на предоставената сума, да е обвързана с условието потребителят да се позове на недействителността в тригодишен давностен срок (решение от 5 март 2020 г., *OPR-Finances*, C-679/18).

Ето защо до Съда на Европейския съюз следва да се отправи посочения по-долу преюдициален въпрос.

Освен това съгласно членове 4 и 5 от Гражданския процесуален кодекс *„[п]редметът на спора се определя от съответните искания на страните“* и *„[с]ъдът трябва да се произнесе по всички искания и единствено по тези искания“.*

Тези разпоредби, които произтичат от процесуалната автономия на държавите членки, не допускат съдът да се произнася *ultra petita*.

Диспозитивното начало, признато от правото на Европейския съюз, по-специално поради това, че допринася за правната сигурност, изключва също възможността съдът да предяви насрещен иск.

Независимо от това член L. 141-4, понастоящем член R. 632-1 от Потребителския кодекс предвижда, с цел да се гарантира ефективността на защитата на потребителите, предвидена в посочената директива, че съдът може да приложи служебно всички разпоредби от настоящия кодекс в споровете, възникнали при прилагането му; след като получи становищата на страните, той отхвърля служебно прилагането на клауза, чиято неравноправност произтича от елементите от разискването.

Съгласно последната разпоредба във вътрешното право е прието, че съдът може да обяви служебно загубата на правото на кредитора да получи договорната лихва, дори когато потребителят не е направил искане в това отношение, независимо дали се е явил или не, при условие че възражението е подложено на обсъждане при условията на състезателност.

Във вътрешното право позоваването на недействителността на договора е не само възражение по същество срещу предявения от кредитора иск за плащане, но и самостоятелно искане.

Освен посоченото относно свързаната с това давност, развалянето на договора от съда при липса на искане от страна на потребителя — независимо дали се е явил или не — или на съгласие за такова разваляне, след като съдът служебно е разгледал нередността, която може да бъде санкционирана с такова разваляне, може да накърни принципа на диспозитивното начало и индивидуалната и колективна правна сигурност.

Въпреки това принципът на ефективност, който по принцип трябва да има за цел да възпира търговците от използване на несъответстващи практики, трябва да отчита слабото участие на потребителите в правния дебат, от което обаче на индивидуално равнище не може да се направи извод за признаване на основателността на исканията на кредитора или за съгласие за евентуално разваляне на договора.

Ето защо е важно до Съда на Европейския съюз да се отправи изложения по-долу въпрос относно условията, необходими за постигане на равновесие между принципите на ефективност, на диспозитивното начало и на правна сигурност, във връзка със служебното обявяване от съда на недействителността на договора за кредит, без потребителят да е изразил становище в това отношение.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ

СЪДЪТ,

[...]

Като взе предвид член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз,

- Отправя преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз по следните въпроси:

1. Допуска ли принципът на ефективност на санкцията, произтичащ от член 23 от Директива 2008/48/ЕО — с оглед на принципите на правна сигурност и на процесуална автономия на държавите членки — съдът да приложи служебно разпоредба от вътрешното право, произтичаща от член 14 от тази директива, чието неспазване във вътрешното право се санкционира с недействителност на договора, след изтичането на петгодишния давностен срок, предоставен на потребителя, за да поиска обявяването на договора за кредит за недействителен по исков ред или с възражение?

2. Допуска ли принципът на ефективност на санкцията, произтичащ от член 23 от Директива 2008/48/ЕО — с оглед на принципите на правна сигурност, на процесуална автономия на държавите членки и на диспозитивното начало — съдът да обяви договора за кредит за недействителен, след като е приложил служебно разпоредба от вътрешното право, произтичаща от член 14 от тази директива, без потребителят да е поискал или поне да е дал съгласието си за такова обявяване на недействителност?

[...]